

I. N. J.

GRAMMATICA
FENNICA ^a

SECTIO I. Generalis.

Cap. I. De Orthographia.

§. I.

Iteræ Fennis sunt viginti quinque:
a. b. c. d. e. f. g. h. i. k. l. m. n. o. p. q.
r. s. t. u. v. x. y. z. ä. ö. ß

*Ne mihi B. L. vitio, queso, veritas, quod
accurato sane labori Auctoris Clarissimi, tanquam
superfluum quid addere videar. Intercessit mihi
cum Ipso, dum inter mortales ageret, amicitia;
erat literarum commercium: Sed erat etiam dis-
crimen eloquii, cum ille Botnicam unice amaret
dialectum, Et ad illam maxime suam nunc for-
marit Grammaticam; ego autem praeferrem alias.*

A.

Addo

Addo igitur in gratiam ΦιλοΦέννων, quid mihi de natura & indole videatur lingue, que mihi est vernacula; non quod aliorum improbem cogitata, sed quod & mea luci exponam, & amice modesteque in quibusdam dissentiendo, quedam etiam adjiciendo, pluribus patrie mee incolas delectem.

α Fennica, rectius omnino latine dixeris, quam Finnica. Fenningiam, non sine causa Plinium Hist. Nat. L. 4. nominavisse patriam Nostram reperies, si conferre volueris, que de etymo vocis tradidit Nobilissimus Wexionius Gyllenstolpe Descript. Svec. Goth. & Fenningia L. 2. c. 8. & ex illo per quam Reverendus Mag. Ericus Cajanus Dissert. Graduali de Lingg. Ebrae & Fennice Convenientia, & tandem uberius Ego in Aboa mea c. 2. §. 8. & c. 3. §. 18. quam ob rem & Fenni Tacito audimus, c. 46. Libri de Germania.

* & Heic si indolem Linguae, penitus perspexerimus, inveniemus literas 26. scilicet A B C D. E. Ū F G. H I. J. K. L. M N. O P. R. S T U. V. X. Y. Z. de quarum appellatione & valore, pauca accuratius commentari e re fore arbitramur. Figura eadem, que Svecis & Germanis. Nomen, secundum genium Idiomatis aliquantum immutatum, valor simplicissimus.

Primam A nominant Fenni, & clare enunciant, haud secus ac Sveci & Germani.

Alter a be dicta, est b durum, seu Hebr. ב דageffatum; eodem, quo apud Svecos sono; duriori, quam apud Germanos, pronunciandum.

Tertia nomen sonat se; sed valor idem est ac k. u. Græc. & Hebr. usurpatur solum ante a, o, u, & k.

4. De, raphatum: ut ahdas angustum; Et das / in rictu: haud secus ac in Svecorum Sa-der / heder / & hebr. דרד. sed post l & n, est d durum, seu : ut in aldis paratus & venalis; unda dat. sicut in דרדן & Svec. & Germ. ander.

5. E, est e purum, clarum, nulloque modo unquam cum a / commutabile.

6. A / idem ac Svec. å; Gall. ai; veterum Græc. η.

7. Aiffa / Svec. & Lat. f. Græc. φ. litera puro Fennonismo ignota, ob commercium Svecanæ necessaria: ut in fangi captivus. Quod naturales Fenni, Svecanæ ignari, efferunt wangi.

8. Ge / g durum, seu 3 dageff. post n: ut ongi hamus; sicut גנגיס, Germ. anger / & Svec. ånger. Sed raphatum post vocalem, & molliter pronunciandum; ut in sugun / cognationis.

9. Hå / h asperum, ך hebr. *justa litera, ut cetera, ceu notavit B. auctor.*
10. J. i: *vocale, chirek Hebr.*
11. Je / j consonans; ך Hebr. *litera ab i vocali diversa, videtur ergo B. Auctoris regula de i & u, quod initio Syllabæ, sequente vocali, fiant consonantes, ex Latinis Grammaticis, nature nominatarum literarum omnino ignaris, desumpta.*
12. Kå / k seu ך, *poni solet nunquam ante, a, o, u, nisi precedat c: verum ante reliquas vocales omnes.*
13. Ållå. l | *habent sonum & valorem, ut*
14. Åmmå. m. | *in linguis fere omnibus vi-*
15. Ånnå. n. | *cinis.*
16. Å å Svec. Gall. au vel eau, ὄμυρον Græc. Kametz chatuph Hebr. vel o Germ. in von / Gott / Dorff: *non vero, ut in noth / roth: nec ut o Svecum in ro / bo: vel ω Græc. qui sonus mere Ferno impossibilis pronunciatus; licet figura conveniat. Quæ ergo nobis scribuntur corva durus, poro rangifer, sopi convenit, efferuntur ceu Svecice scripta forent kårva / pårå / sårpi.*
17. Ö. Ö Svecum; eu Gall. in Dieu, deux, ceux.
18. Pe. p, seu ꝑ dageff.

§. 2. Vocales sunt octo: a. e. i. o. u. y. ä. ö.
sunt autem vocales aliae majores: a o u.
aliae minores ä/ ö/ y. aliae Mediae e. i. i & u
initio Syllabæ, sequente vocali, fiunt con-
sonantes γ. ut Jumala/ Gud/ Deus; wi-
ha/ wrede/ Ira.

19. Arrā. r |
20. Assā. s | *notissimi ubiuis soni.*
21. Te. t. |
22. U. u vocale, Hebr. Schurek; Græc. & Gall. ou.
23. Wu. w consonans Hebr. γ seu ρ raph.
*quod Specis & Germanis eodem modo scribitur
atque sonat.*
24. Aksā. x seu ks, vel ξ Græc.
25. Y. y Græc. Gall. u, v Græc.
26. Seta. z. usitata nusquam, præter quam
post d. vel t. vid. B. Auctoris notam 4. proxi-
me accedit Dγ vel H ad pronunciationem th
Anglorum, aliis linguis Europæis difficilissimam.

γ De hac regula dictum ad literam vi. J. quod
vide. adde: quod si hac valeret regula, voces
ies/ ui/ uoti/ legende essent ies/ wi/ woti/
contra sermonis indolem, priores cum unica
vocali, prostrema cum duabus: licet hæc tres ha-
beat, ille duas, sed in diphthongum coalescentes.

§. 3. Consonantes sunt septendecim:
b. c. d. f. g. h. k. l. m. n. p. q. r. s. t. v. z. d.

Nota 1: h hic vere litera est, & cum alia consonante positionem facit: ut, *nahca / skin / cutis.*

2: Litera c facile careri potest, usurpatur tamen ad analogiam linguæ Suecicæ ex usu recepto, & adhibetur tanquam alternans pro k, ante a, o, u, & f.

3. Literas b, g, d, f, naturales Fenni, ut Sawoni ignorant, e & in motione ex-

d *Ex recensione nostra patet, consonantes Fennicas esse 18. b. c. d. f. g. h. j. k. l. m. n. p. r. s. t. w. x. z. Corrige ergo B. L. §. 33. cap. 3. Aboæ meæ, ceu a juvene, non dum penetrante idiomatis naturam, scriptæ, q nunquam & nuspian in toto reperitur sermone Fennico; nisi quod vetustissimi codices impressi habeant qwin pro cuin, & qwinga pro cuinga / quod in sequentibus observatum est libris & emendatum.*

e *Multa heic dicenda forent; primum quidem quod per Naturales Fennos videatur Auctor innuere illos, qui sermone utuntur purissimo, nihil ex aliis attrahente Linguis. Tales certe sunt Sawoni seu Sawolaxii in medietullo*

ditullio Fenningiæ habitantes, adeoque minimo utentes commercio. Deinde, quod observandum, B. Auctorem non heic modo, sed ubi s loqui ex principio & fundamento suæ sive Botnica dialecti sibi optima visæ, quæ tamen adhuc sub iudice lis est. A me sane hac in re studium partium tanto certius atest, quod seposito inordinato soli natalis amore idioma agri Aboënsis, in quo natus sum & educatus, plane improbem, & inclinem in illud, quoa omnibus probatis, genio linguæ inveni convenientissimum. scil. in dialectum Satacundensem; profecto non sine causa, publice receptam in versionibus Sacre Scriptura, Hymnis Ecclesiasticis, Libris precum, Regiis diplomatis, aliisque scriptis publica auctoritate editis.

Non imus inficias suum esse Botnicæ pretium, ceu omnino copiose & luculente satis; proxima ei Savolaxica est, seu Savona secundum Auctorem nostrum. venustior hisce Tawastensis; Austro- & Borea-Fennica quam Aboice nomine complectitur noster deterior est, quippe partim Sueca contaminata, partim correptiori sono injucunda; Carelicam, Esthonicam, Lapponicam, Ingricam, peregrinis multum mistas, ultra dimidium fere, relegamus... Post

cludunt 5. Attamen *b* post *m*; *d* & *g* post *n* facilius pronunciantur.

4. *tz* in pluribus dialectis pronunciatu paulo aliter quam *th*, pauloque fortius quam *s* blæsum. §

5: *s*, *b*, & *t*, sæpe alternant: ut, *homeh*/*homes*/*homet*/*mögel*/*fitus* &c.

6. *N* ante *m* mutatur in *m*. & *t* ante *c*

ea & hoc notamus, quod pace B. Viri, Nobis certe estimatissimi, dixerim; fateri ipsum *b* post *m*, *d* & *g* post *n* facilius pronunciar: & præterea certum esse plures Fenningia incolas iis uti, quam omittere: Nulla igitur est caussa, cur naturales Fenni literas illas ignorare dicantur.

5: Sunt que non excludant; ut, *ongi hamus* Gen. facit *ongen*: *wangi plaustrum fœni*, *wangen*; *langa filium*, *langan*: *sanga ansa lebetis*, *sangan*. Sic in verbis: *canda portare*, in Fut. Part. *candawa* / & Præt. Part. *candanut*: *ambua jaculari*, pariter facit *ambuwa* / *ambunut*.

§ Hac de re vide notata ad Lit. 26. seu Z.

3 Australioribus terminatio *homes* ignota: *home* ordinarie dicunt. *Tavastenses* etiam *homet*.

(1) Hac

vel k, in c. n ante c vel k, mutat sonum. Sic n ante p, sonat ut m. p & w, item j & k saepe convertuntur: ut, halpa/ halwan/ ringa/ vilis; seinwäs seipähän/ stör/ fustis.

Hec nota Fennis australioribus obscurior obvenit, n quidem in m mutari contingit in statu affixo; nimirum ex Gen. calan piscis, calan= me pilces nostri. Sic in formatione prime plur. verborum, ut, teen facio, teemme facimus. t ante c vel k, etiam quibusdam in suffixione transit: ut ihmiset homines, ihmisekkin etiam homines; quod tamen rectius ihmisetkin. n ante c vel k, nunquam australiores agnoscimus, nec in scriptis reperitur publicis; sed g post n locamus: ut ongo estne: nec n ante p unquam, sed b: ut, est, ombi cum adjectione paragogica, & tunc n in m mutatur. p & w; item k & j, in formationibus casuum convertuntur: ut, halpa halwan; härkä härjän taurus, ex quibus etiam patet ejus rei veritas, quod j & w sint literae ab i & u diversissime, prout in recensione literarum tradidimus supra. Nunquam enim consonans cum vocali converti seu permutari solet; sed vel vocales inter se, & consonantes inter sese. Heic ergo cum j & k

§. 4. Diphthongi sunt sedecim: ai, au, ei/eu/ie/iu/oe/ou/ui/uo/ni/hö/äi/äy/öi/ön. Ut taula / ruoste / fomes; keula fram-stamm / prora; reikä / hohl / foramen; loukko / weä / angulus; kääpä / kookot / curvus; töhrä / backa / clivus; laisca / laat / piger; liucas haal lubricus, quæ bisyllaba: loi / skapade / creavit; täd / arbete / labor; myi / han sälde / vendidit; löi / log / verberavit; juo / drick / bibe; ui / sunn nata; täi / lus / pediculus, quæ monosyllaba sunt. x

permutentur, nec non p & w / certum est omnes natura esse consonantes.

x Ut lucide magis res proponatur, addimus exempla secundum diphthongorum seriem: hai-staa odorare; caula collum; heittä / jactit; seula / cribrum; miecka ensis; hiucka minimum quid, atomus; coira canis soucka arctus; luico olor: cuncta bisyllaba suo palus; myi vendidit; hö nox; jäi relictus est; kää it; söi comedit; monosyllaba. & löysi funis.

Cap. II. De Projodia.

ULTIMA Syllaba nunquam accentum habet, nisi sit vox monosyllaba, quales paucæ: bisyllaba in priori; trisyllaba in antepenultima accentum habent: omnes aliæ in prima. Seu accentus semper primam syllabam occupat. λ

Omnes vocales natura breves sunt. positio, diphthongus, & vocalis geminata, longam faciunt.

SECTIO II. Specialis.

De Etymologia.

Partes Etymologiæ octo, ut apud Latinis. μ

λ De accentu, nescio an satis accurate rem pensitudo scripserim in Aboæ meæ Cap. 2. §. 33. quod Euphonicus semper sit in prima, etiam si sequentes præterea tonicum admittant; cum nunc consentiam potius Nostro, cæterisque fere omnibus, idem recte sentientibus. Tonicus certe in prima semper est, Euphonicus sæpe in aliis: Et hinc maxima difficultas hujus linguæ addiscenda nationibus cæteris.

μ Possent commode ad numerum reduci quinque scilicet. Nomen, Pronomen, verbum, Par-

CAP. I.

De Nomine.

NOmini accidunt septem: *Status, Numerus, Casus, Declinatio, Comparatio, Figura, Species.*

Nota: nullum discrimen Generum est in hac lingua: quod in genere est notandum.

De Statu Nominum.

§. I. Status est duplex: *Absolutus, & Affixus.*

Absolutus ut, työ / arbete / labor, ruoka / maat / cibus; palkka / löön / premium. *Affixus*: ut, työni / mitt arbete / labor meus; ruokas / tin maat / cibus tuus; palkkansa / sin löön. præmiam suum.

Nota 1. Status affixus fit ex absoluti Nominativo in 1. Declinatione; sed e genitivo in 2. & 3. addendo affixum, & auferendo *n* finale: ut, leipä bröd panis; leipäni /
pääni /

Participium, & Particula *n*. Vel si quis malit etiam Participium ad Nomen referre, me non habebit aduersarium. Pronomen separatim considerari oportet propter affixa, quæ alii Parti accenseri nequeunt.

pääni / mitt bröd *panis meus* : ilwes / loo lynx ; ilwexeni / min loo / lynx meus.

2. S in Gen. absoluto in d mutandum, item post r / mutatur in t / & i in e, scil. in 1. Declinatione ; ut, Käsi / hand *manus*, Gen. käden ; käteni / min hand / *mea manus* ; wirti / wisa / *Ode* ; wirteni / min wisa *ode mea*. v

§. 2. Numeri nominum sunt duo : singularis : leipä bröd *panis* ; kiwi / steen lapis : Pluralis, leiwät / bröden / *panes* ; kiwet / stenar *lapides*.

§. 3. Casus nominum sunt quatuordecim.

1. Nominativus.	9. Privativus.
2. Genitivus.	10. Negativus.
3. Dativus.	11. Factivus vel Mutativus.
4. Accusativus.	12. Nuncupativus.
5. Vocativus,	13. Penetrativus.
6. Ablativus.	14. Instructivus
7. Locativus.	vel Descriptivus. o
8. Mediativus
vel organicus.	

v Forte hoc modo clarius : s in Gen. abs. in d, vel post r in r mutatum, heic transit in t.

o Necessarius hic casuum numerus tot enim sunt

§. 4. Declinationes Nominum sunt tres. Prima est desinentium in vocalem: ut *cala* fisp *piscis*. Secunda est parasyllabico-
rum desinentium in *nen*: *ihminen* / *men-*
niskia homo; *herwoinen* / *häst* equus; *iloi-*
nen / *glad* / hilaris; *ihwäimen* / *litet* forn se-
men minutum.

terminationes flexi Nominis in statu absoluto.
Et licet hi casus vim habent inclusa prepositio-
nis; non sunt tamen compositi ex nomine &
affixo; sed omnes pari jure ex Nominativo
simpliciter fluunt. Primi 6, iidem sunt, qui
in linguis ceteris. Septimus vero seu Loca-
tivus, significat continens aliquid in sese:
ut *calasa* in *pisce*. Octavus seu Mediatus
vel organicus, duplicem habet usum: aut
enim medium dicit, quo aliquid fit: ut *lõi*
miecalla ferit *gladio*; aut retinens est:
us *leiwällä* on / *pani* est. Nonus seu Pri-
vativus verus est ablativus; in eo a priori
differens, quod ille explicetur per *de* vel *ex*;
hic vero per *a* vel *ab*: Ut, *calastaq* / *de* vel
ex *pisce*; ille ablationem rei inherens, hic
adherentis dicat; nisi quod ille etiam obje-
ctum sermonis notet; ut *puhui ihmifestä*
loquebatur de homine. Decimus seu Ne-
gati-

gativus: calata sine pisce. Undecimus, Factivus seu mutativus, ostendit quid res fiat, mutetur reapse vel nominetenus: ut, sano calaxi dixit esse piscem; tæfi hywåxi fecit ut esset bonum vel in bonum mutavit. Duodecimus Nuncupativus statum rei presentem, præteritum vel futurum: lasna cum esset infans: mustana cum sit niger: cuollena mortuus existens vel futurus. Decimus tertius Penetrativus, immittit aliquid in rem: patahan in lebetem sc. quid infudit. Decimus quartus Instructivus (quod quidem nomen non videtur tam bene convenire, quam) Descriptivus, innuit, quomodo quid fiat: ut, carin kåsin ambabus manibus, pahoin mielin ægro animo; warcain furtim seu furum instar. In ordine horum casuum, non pigebit forte naturam sequi, adeo ut 1. locem Nominat. 2. Nuncup. qui non est aliud, quam Nominat. modificatus. 3. Vocat. qui etiam rectus est. 4. Accusat. nam & hic fere purus est & liber ab aliarum rerum conjunctione. 5. Factivum, valde affinem accusativo. 6. Mediativ. qui rem in relatione locat. 7. Descript. nihil plus rei addentem. Jam sequentur, qui rei aliquid vel addunt, vel demunt:

Tertia est Imparisyllabicorum, desinentium in N, S, T: ut, siemen / säd / frö / semen. Gen. siemenen; sijtos / beröm laus, sijtozen; wäshynt / trött lassus, wäshnehen. π

§. 5. Paradigma Primæ Declinationis singulariter.

1. Nominativo Cala / fiff piscis.
2. Genitivo Calan / fiffens piscis.
3. Dativo Calalle / äth fiffen pisci.
4. Accus. Calaa / fiffen piscem.
5. Vocativo Cala / fiff piscis.
6. Ablat. Calasta / om / och uti fiffen de,
ex pisce.

7. Lo-

munt: ut 8. Genitivus, in genere ostendens rei aliquid adesse vel inesse. Quod 9. Dat. specialius ostendit rei quid additum esse, & 10. Penetrat. inditum. Unde 11. Locat. dicit aliquid in re esse. 12. Privat. a potestate ejus aufert; 13. Ablat. ex rei complexu. 14. Negat. tandem rem plane removet.

π Heic quidem Auctor Genit. casum innuere voluit, ex dialecto Botnica interserens literam h, que Locativi est characteristica, recte interim sonante Genitivo wäshnen; quod omnium Declinationum analogia monstrat.